

Мирослава Мајхер
 Филозофски факултет, Београд
 miroslava.majher@gmail.com

Запажања уз орфичку *Химну Хекати*

Анстракт: У химни посвећеној богињи Хекати, међу бројним, често сложеним епитетима, за које се испоставља да припадају и другим божанствима, а најчешће Артемиди, налази се и име Περσεΐα. У чланку се разматрају могућа значења овог облика у поређењу са именом Персефоне и анализира доживљај Хекатиног лика у орфичкој химни.

Кључне речи: орфичка химна, Хеката, епитет, Περσεΐα, етимологија

У оквирима орфизма, и религијског покрета проистеклог из Дионисових мистерија, своје место налазе химне; певане током извођења обреда, настале вероватно у Малој Азији у римско доба, непознатог су стварног ауторства и приписане Орфеју. Једна од њих је и орфичка *Химна Хекати*, која се састоји из десет стихова испеваних у хексаметру. У првих осам стихова срећемо се са по најмање два, а највише четири сложена епитета, који су често на наш језик тешко преводиви у једној речи. Претпоследњи стих представља коначно изречен позив упућен божанству да се одазове молбама учесника обредних церемонија (τελετή), које се изводе по божанским законима, а последњи још једну еуфемистичку допуну усрдном обраћању свештеника-пастира.¹ Орфичке химне се међусобно разликују по дужини и садржају, али су испеване по мање-више истом обрасцу. Заједно са још седам химни орфичког корпуса, *Химна Хекати* која спада међу краће у свом наслову изоставља опис понуде намењене изабраном божанству,² а по употреби термина

¹ Термин βοῦκόλος »говедар«, забележен још у микенском и код Хомера, у орфизму има религијско значење. У овом случају односи се на посебног учесника култа, чије се порекло објашњава везом са култом Диониса-бика. Овим термином означени су његови свештеници (уп. MORAND, 2001, 249), али није искључена могућност идентификације ни са самим Орфејем (Maass, *Orpheus*, 180 ss, у: MORAND, 2001, 252 нап. 81).

² Осим ове посвећене Хекати (1), то је случај са химнама Плутону (18), Персе-

βουκόλος у финалном захтеву слична је једино првој од две химне Куретима.

Химна Хекати на српском језику и у изворном метру, у мом преводу са приложеног грчког оригинала, гласи овако:

Εἰνοδίην Ἑκάτην κλήϊζω, τριοδίτιν, ἔρᾱννήν,
οὐρανίαν χθονίαν τε καὶ εἰναλίαν, κροκόπεπλον,
τυμβιδίαν, ψυχαῖς νεκύων μέτα βακχεύουσιν,
Περσεΐαν, φιλέρημον, ἀγαλλομένην ἐλάφοισι,
νυκτερίαν, σκυλακίτιν, ἀμαιομάκετον βασίλειαν, 5
θηρόβορον, ἄζωστον, ἀπρόσμαχον εἶδος ἔχουσιν,
ταυροπόλον, παντὸς κόσμου κληιδούχον ἄνασσαν,
ἡγεμόνην, νύμφην, κουροτρόφον, οὐρεσιφοίτιν,
λίσσομένοις κούρην τελεταῖς ὅσiaisι παρεῖναι
βουκόλῳ εὐμένεουσιν ἀεὶ κεχαρηότι θυμῷ.³ 10

Друмску зовем Хекату, са трокраког раскришћа, дивну,
небеску, земну и морску, са плаштом шафрану налик,
гробну, са душама мртвих занесено дивље што игра,
јелени коју веселе, тишину што воли, Персеју,
окриља ноћи, страховиту краљицу, богињу паса, 5
зверињег крика, што оружја нема, а снага јој достижна није,
ловкињу бикова, госпођу, чуварку кључева света,
владарку, нимфу, што подиже нејач и горама лута,
Кору, да буде уз оне што моле на обреду светом,
увек, у веселом срцу, милостиву према пастиру. 10

Употреба епитета у религијском обреду била је иначе – уз изузетак оних сталних, или оних ограничених искључиво на одређено божанство – донекле препуштена самом извођачу обреда (BURKERT 1977, 184). Служећи се том слободом, вршилац обреда је трагао за новим одговарајућим именима која би приличила божанству, и на која би се оно најрадије одазвало. Епитети коришћени у обраћању Хекати најчешће се преклапају са Артемидиним, а разлике између ова два божанства бришу се од V века.⁴

фони (29), Куретима (31), Лисију Ленају (50), Афродити (55), Немеси (61) и Номосу (64).

³ Приложени текст преузет је из TAYLOR 1772–1824, 10. Издање текста у *Orphica* 1805, 254–255 садржи један стих мање (ταυροπόλον, παντὸς κόσμου κληιδούχον ἄνασσαν).

⁴ Хеката је идентификована како са женским, тако и са мушким божанствима: са

Хеката се у првом стиху зазива њеним најпознатијим епитетом, али не и на њу искључиво ограниченим, који је поименичен у облику *Енодија* (<ἐ(ι)νοδίη »која припада путевима«),⁵ а потом и обликом *τριοδῖτις*,⁶ јер су јој била посвећена места сусрета трију путева.⁷ Употреба придева *ἐρρανή* »дивна“ није уобичајена за људе и богове (LSJ).

Живописни епитет који описује Хекатин вео (*κροκόπεπλος*), чија

месопотамском богињом подземног света Ерешкигал, трачком Бендидом, тесалским богињама Енодијом и Бримо (уп. *Ap. Rhod. Argon.* 3, 861–862), Персефоном, Ифигенијом, и нарочито са споменутом Артемидом. RICHARDSON 1979, 155; 295 наводи да је општа претпоставка да Хекату треба идентификовати са Артемидом Пропилејом, која је као пратиља Велике Богиње и посредница између богова и људи делила храм са Посејдоном Патером на улазу у Елеусинско светилиште (Paus. 1, 38, 6; Wilamowitz, *Glaube*, i.167ff; KRAUS, 1960, 63; 93 – Краусово дело, важно за ову тему, нисам користила из прве руке). У Атини су је обожавали као Артемиду Хекату и Калисту; од мушких божанстава идентификована је са Аполоном Делфинијем, Асклепијем, Хермесом, Паном, Зевсом Меилихијем, Зевсом Панамаросом. На магијским папирусима често се идентификује са Баубо и Бримо (*Ap. Rhod. Argon.* 3, 861), Персефоном (Кором) и Селеном (OCD 2012, 649–651). Хекатина сличност са иранском Табити, богињом огња, симболично представљеног змијама које јој расту из тела, налази се у тројном лику, јер је по Матерновим речима и она *triformi vultu* (Firm. Mat. *De errore* 5.81), али се и Хеката такође, у Софокловим и Аристофановим фрагментима (*Soph. Fr.* 492 Nauck², *Aristoph. Fr.* 500, 501 Kock) замишља и приказује обавијена змијама; јонски колонисти могли би бити спона у процесу идентификације таурске Артемиде Девике са Хекатом (Лома, 1998, 166).

⁵ Носе га Персефона и Хермес (*Ἐνόδιος*), за које, такође, граница између оностраног и оностраног не представља препреку. Ретка употреба овог епитета уз богињу Артемиду и Ифигенију забележена је код Паусаније (Paus. 3.14.9). Исти писац преноси податак из Хесиодовог *Каталога жена* (Hes. *Fr.* 23a 15–26) по којем Ифигенија није умрла, већ је Артемидином вољом постала Хеката (Paus. 1, 43). Ифигенија - односно на папирусу помоћу којег се овај фрагмент *Каталога* са релативном сигурношћу реконструише – Ифимеда, захваљујући Артемиди избегла је жртвоприношење и поврх тога била даривана бесмртношћу, вечном младошћу и почасним местом богињине службенице коју називају Артемидом »Путном« (уп. Лома 1998, 149–150).

⁶ Овај епитет дели са Селеном (Plut. *De fac.* 937e10).

⁷ У овом смислу Хекати одговара римска *Trivia* прозирнога имена. Хеката је, такође, могла бити приказивана и са три лица, или три тела. На раскрсницама

боја се подудара са бојом њеног атрибута - пламеном бакље,⁸ Хеката дели са Еојом и Ениојом (LSJ), као и са хтонском нимфом Мелинојом (TAYLOR 1772–1824, 71.1).⁹ Мада се и у *Теогонији* (Hes. Th. 413), првом извору који је спомиње, Хекати приписује, осим неба и мора, и удео земље (μοῖραν ἔχειν γαίης), у другом стиху орфичке химне описана је обликом χθονία, који подједнако може означавати како површину земље, тако и њену утробу.¹⁰ Нескривен додир са загробним животом појачава се у наредном стиху епитетом τυμβι-

овога типа, где се споредни пут спаја са главним, остављане су јој понуде, најчешће псеће месо. Овај податак један је од аргумената који сведочи о њеном анатолијском пореклу; осим тога, археолошки је потврђено да се у Лагини, најважнијем Хекатином светилишту, нису жртвовали одрасли пси, него штенад (уп. нап. 8), што је типично за хетитске и карске обреде прочишћења (OCD). Њен култ конкретно се везује за Карију, а најранији показатељи о његовом постојању везани су за Милет (HORNBLLOWER 2013, 26). Као што ће се видети касније у петом стиху, она је заштитница паса.

⁸ У орфичкој химни не спомиње се овај Хекатин атрибут, који је кључан за њену улогу у догађајима описаним у хомерској *Химни Деметри*. Произлази да је захваљујући ту стеченим заслугама и она стекла атрибуте које иначе носи Артемида (Еурипид и Аристофан Хекату називају »светлоносна богиња« – φωσφόρος θεά, Аристофан чак и поимењено νῆ τῇν Φωσφόρον, као што Софокле слично Артемиду назива Πυρφόρος, а Паусанија σελασφόρος – Лома 1998, 150). RICHARDSON 1979, 156 прихвата могућност да спила Ζήρουνθον на Самотраци као њено станиште и бакље као атрибут (Hymn. Hom. Cer. 25; 52) јесу одраз хтонских асоцијација. ГЕОРГИЕВ 1977, 80 име спиле изводи из ие. *g'hwēr- »звер« где је ова πτόνια θηρῶν примала псе на жртву.

⁹ Н. Bannert (MORAND 2001, 127, нап. 116) налази да је епитет κροκόπεπλος у орфичким химнама у употреби за богиње које су у вези са месецом, а Мелинојино име изводи од μήλινος »дуња«, повезујући га тако са бојом μήλινος »боје дуње«, карактеристичном за мртве а ову богињу са смрћу (l.c. 182, нап. 147: Н. Bannert, RE suppl. 15 s.v. »Melinoe« 1978, 135). О интерпретацији имена Мелиноје у смислу »Die Fesselsinnige« од фајумског μελ(λ)ι – μ(η)ι+νόος, коју је склона да прихвати А. Morand в. Harrauer, *Meliouchos*, p. 94).

¹⁰ У старијем извору, међутим, спомиње се Πέρσα, мајка чаробнице Кирке и Ејета, која је дете Океана (*Od.* 10, 139); иако се због заједничког имена буди сумња на Хекату, неслагање је с једне стране генеалогско, а са друге контрадикторно употреби облика κοῦρη у деветом стиху Химне (уп. BURKERT 1983, 210 и нап.). Није занемарљив податак да је код Хесихија περσιθεά Афродитин епитет, те би било превише очекивати да се и ова богиња уклопи у споменути генеалогiju. Пре се може посумњати ако не у заједничко географско порекло ових

δία.¹¹ Питање где и на који начин је богиња примила и ову функцију није решено, али је јасно да је тај уплив негрчки. Негрчки карактер божанске личности Хекате, проистекао, као и орфизам, из ширења дионисијских мистерија, подцртава се њеним бакхичким оргијастичким плесом који она изводи са душама преминулих (ψυχαῖς νεκύων μετὰ βακχεύουσα) у трећем стиху.

Осим о Зевсовој одлуци да јој ода почаст и сврста је раме уз раме са бесмртним боговима, као и о самој њеној природи, Хесиод нас обавештава и о Хекатином пореклу (Hes. Th. 409–411):¹² стога би јој, као кћери титана Перса (Πέρσης), аналогijом припало име из четвртог стиха орфичке химне, *Персеја* (Περσεΐα), изведено попут придева, помоћу суфикса –αυ–(а), који је у варијантама εἰ/αι чест и у речима негрчког порекла (уп. Веекес, 2010, xxxv). Међутим, код Аполонија Рођанина, она се обележава очекиваним обликом патронима: Περσεΐς (Ap. Rhod. Argon. 3, 478). Облик који налазимо у орфичкој химни необичан је и вероватно искориштен да би се уклопио у хексаметарски стих, а надовезује се на онај из формуле Περσαΐου θυγάτηρ у хомерској Химни Деметри (Нутт. Нот. Cer. 24).¹³ С друге стране, постоји још неколико облика који се с њим

божанстава или обожаваца њихових култова, оно бар на снажан утицај персијског адстрата. — Код Плутарха је Хеката двокомпонентни лик: он не спомиње њену морску страну. Наводи се да јој је станиште и хтонско и небеско (*De def. or.* 13 416e); на другом месту (*De Is. et Os.* 44 368e), она се због пса који јој је посвећен пореди са египатским богом Анубисом, који је »попут Хекате код Хелена, хтонски и олимписки«.

¹¹ Исти носи и Тиха (LSJ). Можда треба напоменути да је овај епитет изведен из негрчке именице за »гроб«, τύμβος, а не грчке, τάφος. Разлика у значењу која постоји односи се на њихов изглед: τύμβος је хумка, а τάφος шупаљ гроб. О етимолошким тумачењима ове две речи в. Chantraine, 1144 и Веекес, 1517–1518. Корадикал овог епитета је и реч τυμβάς »чаробница, вештица«.

¹² Ἀστερίην..., ἣν ποτὲ Πέρσεες ἤγαγεν' ἐς μέγα δῶμα φίλην κεκλήσθαι ἄκοιτιν. ἥ δ' ὑποκυσαμένη Ἐκάτην τέκε.

¹³ Richardson 1979, 157 даје објашњење да је у питању Персова кћи (управо у наредном стиху именована Хеката), којој је на више места (Call. Frag. 474 (?), Orph. Hy. I, 4, Hy. mag. 21.2 (vol. 3, p. 42 Pr.; cf. vol. I, pp. 142, 158, 160), IG 14.1017, Val. Flac. Argon. 6.495) име Περσεΐη, те да је облик Περσαΐου привлачна варијанта, и вероватно исправна уз напомену да није необично да митолошким именима облик варира, као и да се Персов брат зове Ἀστράϊος (Hes. Th. 376). У ст. 24–25, где

фонолошки подударају, а њихова су значења: »Персијанка«, ¹⁴ затим орнамент у виду листа египатског дрвета (*Mimusops schimperii*), и египатско дрво *cordia* туха, пореклом из Персије (забележено у јонском облику *περσεῖη*). Имамо ли основа да Хекату вежемо за Персију? ¹⁵ Или, као божанство вегетације, за одређено дрво? ¹⁶ Она је као и Персефона, богиња девица, али упитан је заједнички елемент у њиховим именима: држи се да је Персово име у вези са глаголом *πέρθω* »уништавам«, а Персефонино, везано за мајчин култ, у вези

се први пут спомиње у овој химни, Хеката је весела (*ἄταλά φρονέουσα*), на глави носи белу траку (*Λιπαροκρήδεμνος*) и једина на земљи из своје пећине чује (*ἄϊεν ἐξ ἄντρου*) Персефонин глас у часу њене отмице. Њена младост, нежност и веселост предочене формулом *ἄταλά φρονέουσα* имају одјека у придевима *ἄζω-отос* у шестом стиху орфичке химне (што би се могло односити и на њен брачни статус, односно девичанство), *κουροτρόφος* у осмом стиху и у синтагми *κεχαρηότα θυμῶι* у десетом.

¹⁴ Гезнер (*Orphica* 1805, 255) у коментару на четврти стих алудира на Колхиду: *Περσίαν* malim *Περσηϊαν*, et referam ad illam, e qua Sol Aeeten Medae patrem genuisse dicitur, hactenus nempe, ut nomen in illa familia non inauditum intelligamus.

¹⁵ Уп. превод Томаса Тејлора, *Persian* (TAYLOR 1772–1824, 10). Није искључено да су мање групе Карана живеље у Персеполису (уп. *Plut. Artax.*, 10, 3, 5 о привилегији карског војника да после убиства Кира Млађег носи персијско обележје, златног петла на врху копља), и да су обожавале Хекату. Услед снажне идентификације са Артемидом и коначне асимилације са овим божанством, Хеката мора показивати заједничке црте и са иранском Анахитом (авест. *an-āhitā* »неоскврњена, пречиста«) која се редовно поистовећивала са девичанском Артемидом како на тлу Мале Азије, тако и у самој Персији под именима *Ἀρτεμις Περσεία* (*Diod.* 5, 77), *Περσία Ἀρτεμις* (*Plut. Luc.* 24) и на натписима из Сирије: *Ἀρτεμις Ἀναίτις*, *Ἀναεῖτις Ἀρτεμις*, *Ἀρτεμις Περσική* и сл. (Лома 1998, 154). Очигледна идентичност епитета говори у прилог већ увелико одмаклом синкретизму.

¹⁶ Случај да је божанство идентификовано са неким дрветом, и да сукцесивно мења свој вид кроз флору, фауну и антропоморфност не би био усамљен (уп. Дионис: смоква – јарац – бог у људском облику) (FRAZER 1922; дело ми је било доступно у српском преводу у издању БИГЗ из 1977, 573–574). Поред тога, божанства вегетације су уједно хтонски господари (у значењу у којем се данас овај придев користи у савременим језицима). На овом месту неизбежна је асоцијација са аркадским култом Артемиде *Ἀπαρχομένη* и легендом о томе како је Артемиде *κουροτρόφος* постала (с којом Хеката дели функцију из осмог стиха). Код Хекате, додуше, изостаје животињски облик али BURKERT (1983, 210 и нап. 26 и 27) наводи потврде (*Eust.* 87, 31; 1197, 23; *Apollod.*, *FgrHist* 244 F 109 = *Ath.* 325a–b) о жртвовању рибе у оквиру њеног култа, као и Елијанов податак о

са снопом жита и стинд. *parśá-* m. тога значења;¹⁷ оно такво може представљати метафору живота на земљи и његове друге стране сакривене под површином, одакле се појављује и живот у свету вегетације подједнако доследан у својој цикличности, повезаност ова два живота, као и саму бесмртност. Како у миту о отмици Персефоне Хеката игра улогу посреднице и помоћнице да се мајци Деметри врати кћер (*Нутп. Нот. Сер.*), она би се слободно могла схватити као трећи култни елемент који спаја судбину, према Фрејзеровом тумачењу (ФРЕЈЗЕР 1977, 500), старог зрна жита, тј. семена (Деметра) са зрелим класом (Персефона). Тиме нам се намеће закључак да се и овим именом подвлачи њен хтонски карактер и да она у својој сржи може бити и фигура богиње земље (Магне Матер, Реје или Кибеле).¹⁸ Пошто у грчкој митологији земљу као основни елемент представља Геја, оваква Хекатина улога осуђена је да остане бледа и ненаглашена.

Подударење са Селеном види се из епитета *φιλέρημος* »љубитељка тишине«, а поново, и најчешће, са Артемидом из синтагме *ἀγαλλομένη ἐλάφοισι* (четврти стих).

риби *Περσεύς* из Црвеног мора (*Ael. Nat. an.* 3, 28), и рибарима са Серифоса који су строго избегавали лов на рибу врсте *τέττιξ ἐνάλιος* с којима се игра Персеј, Зевсов син (*Nat. an.* 13.26; да се највише почаста на Серифосу указују Персеју, в. *Paus.* 2, 18, 1).

¹⁷ Први елемент Персефониног имена, чији је настарији забележени облик *περσόφαττα*, гласи **perso-* (Wachter, *Kratylos* 51 (2006): 139–144, према BEEKES 2010, 1179, s.v.; како је раније предложио Weiss, и Wachter *ibid.* претпоставља могућност да у вези са обликом *Περσο-* и скт. *par-á-* стоје *lat. porrum* и грч. *πράσον* »празилук«, претпостављајући да се тиме означава и онај део влати који садржи зрно). Други део имена је изведен од **-g^{wh}n-t-ih₂* (према **g^{wh}en-*»погодити, ударити«). Према томе, име би се односило на девојку или жену која тресући клас ослобађа зрна. — Узимајући у обзир да Хеката, након Персефониног повратка у свет живих постаје њена пратиља (*Нутп. Нот. Сер.* 440), не може се искључити могућност да је управо тим поводом даривана Персефониным именом, или бар једним његовим делом, у знак заслужене привржености и захвалности.

¹⁸ Више римских натписа потврђује да се *hierophanta* Хеката, уз Либеру, чији је епитет *archibucolus*, појављује у религиозном окружењу Магне Матер, в. MORAND 2001, *ibid.* 269–284.

Један од контекста значења епитета *νυκτερία* је да се Хеката, као божанство дивљине, креће и лови ноћу у хајци духова и паса, док из *Теогоније* сазнајемо да је у питању ноћно небо које је посуто звездама (*ἀστερόεις*, Hes. Th. 414); она је љубитељка и заштитница паса (*σκυλακίτις*), тачније женки паса, чији је ноћни лавез најављује (уп. шести стих);¹⁹ *ἀμαϊμάκετος* стоји ту као показатељ њене моћи и немогућности да јој се пружи отпор; владарска титула додељује јој се четири пута: она је *βασιλεια*, *ἄνασσα*, *ἡγεμόνη* (као што су и Артемида, Афродита и у Атини једна од Харита), и описно *παντὸς κόσμου κληιδούχος* (седми стих).

Силина урлика дивљих животиња која утерује страх у кости најављује богињу (*θηρόβορος*),²⁰ чија се снажна телесна конституција и непобедивост истичу у наставку стиха (*ἀπρόσμαχον εἶδος ἔχουσα*), упркос томе што нема појас, односно ненаоружана је (*ἄζωτος*).

Хеката је *ταυροπόλος*, она напаса дивље бикове, попут Артемиде, која је по другом тумачењу могла бити божанство планине Таура, а потом кримског племена Таури (Strab. 12, 2, 3).

Као Артемида, и Хеката је дојиља деце (*κουροτρόφος*), са јасном апотропејском намером, и походитељка планина (*οὐρεσιφοῖτις*). Она је богиња девица, попут Персефоне, и *νύμφη*, чиме се још једном потврђује њена веза са вегетацијом, бригом о деци и буколским животом.

Ова њена благост се јавља и у другим њеним раним поменима,²¹ а утисак да је повезаност са магијом и вештичарење њена прва функција, чини се да превладава од класичног доба, са Еурипидовом *Медејом*. Све чиме човеку може да науди, она сама може и да спречи (СРЕЈОВИЋ/ЦЕРМАНОВИЋ 1979, 449–450), па се смртници веома труде да је умилоствиве.²² Она се не описује нужно као малефик и ова химна је назива нимфом, девицом, а ни једном отворено вештицом. Ипак,

¹⁹ Гезнер (в. нап. 13) коментарише *σκυλακίτιν*: *Venatricem quod iam exprimit, illud mihi assummentum illud, quod ex Askaeano libro notavi, eo magis suspectum reddit*. Исти епитет користи се у орфичкој химни Артемиди (36, 12).

²⁰ Сличне епитете носи и сам Зевс, изведене од глагола *βρέμω* – *ὑψιβρεμέτης* (на више места) и *βρομέω* – *ὑψιβρομος* (у орфичкој химни Зевсу Керауносу, TAYLOR 1772–1824, 19,1).

²¹ Уп. нап. 13.

хтонска страна њеног карактера је истакнута високо при почетку песме и зазивања. Својим местом на почетку корпуса *Химни*, уз Протирају и Протогона, Хеката се сврстава међу божанства која стоје у вези са рођењем,²³ а додатно се наглашавају њена заштитничка улога према женама кроз везу са Месецом и подој беба, кроз облик *Персеја* њено титанско порекло, које је чини туђинком или, пак, њен хтонски карактер који дели са Персефоном, и напоследку патронат над дивљином кроз везу са јеленима и биковима, те кроз кретање планинама и најављивање присуства гласовима дивљих животиња.

Фрискова етимологија њеног имена полази од претпоставке да је оно проистекло из епитета, и укрштања облика *ἐκατηβόλος* и *ἐκηβόλος* (FRISK 1960–1972, 473–474), који су уједно Аретимидини и Аполонови епитети (CHANTRAINE 1968–1980, 328). Бекес (BEEKES 2010, 396) није сагласан са Шантреновим предлогом да се претпостави постојање иницијалне дигаме, и претпоставља предгрчко порекло.²⁴ Теодор Краус у Хекатином имену види име хуритске Велике богиње Хепат.²⁵ У том случају име јој не би морало бити индоевропско, док би надимак *Περσεία* могао бити инспирисан местом заметка њеног култа, али измештеним у потоње време.

На основу ове химне испоставља се да оригинално Хекатини епитети *ἐραυνή*, *θηρόβορος*, *οὐρεσιφοῖτις* своде њену функцију на област природе. Име *Περσεία* тумачимо двојако, у зависности од контекста: у орфичкој химни где стоји самостално, оно је одраз њеног титанског или географског порекла («Персова кћи» или «Пер-

²² Статус помоћнице из хомерске Химне Деметри није без других потврда. Хесиод је у Теогонији, 429 једнако доживљава: коме жели, у великој мери се нађе и помаже му (RICHARDSON 1979, 156).

²³ У опозицији са Танатосом, коме је испевана последња химна офричког корпуса (уп. MORAND 2001, 43; 189).

²⁴ Међутим, може се приметити да се Хекатино име понавља у имену логографа Хекатеја из Милета, чиме се оно сврстава међу тоефорска имена (HORNBLOWER 2013, 25).

²⁵ Т. Kraus: *Hecate*, 1960, у: BURKERT 1977, 416, нап. 14 и 18. Од тзв. општих дуализама, односно супротности између општих индоевропских и неиндоевропских појмова (небо–земља, олимпско–хтонско, патријархат–матријархат, интелект–инстинкт, смена Титана новим боговима, BURKERT 1977, 18) неки су свакако препознатљиви у орфичком лику Хекате.

сијанка»), а у старијим изворима њеног хтонског карактера и блиске везе са Персефонином култом.

Bibliography

- BEEKES 2010 = R. Beekes, *Etymological Dictionary of Greek*, Leiden.
- BURKERT 1977 = W. Burkert, *Greek Religion, Archaic and Classical*, Berkeley.
- BURKERT 1983 = W. Burkert, *Homo necans. The Anthropology of Ancient Greek Sacrificial Ritual and Myth*, Berkeley.
- CHANTRAINE 1968–1980 = P. Chantraine, *Dictionnaire étymologique de la langue Grecque*, I–V, Paris.
- FRISK 1960–1972 = H. Frisk, *Griechisches etymologisches Wörterbuch* I–III, Heidelberg.
- FRAZER 1922 = J. G. Frazer, *The Golden Bough* (1 volume abridged edition), London.
- GI MONTANARI 1995 = F. Montanari, *Vocabolario della lingua greca*, Torino.
- HORNBLOWER 2013 = S. Hornblower, *Herodotus: Histories, Book V*, Cambridge.
- KRAUS 1960 = T. Kraus, *Hekate*, Heidelberg.
- LSJ 1996 = Liddell–Scott–Jones, *A Greek-English Lexicon*, Oxford.
- MORAND 2001 = A.-F. Morand, *Études sur les hymnes Orphiques*, Leiden.
- OCD 2012 = *Oxford Classical Dictionary*, Oxford.
- Orphica 1805 = *Orphica cum notis H. Stephani, A. Chr. Eschenbachii, I. M. Gesneri, Th. Tyrwhitti*, Lipsiae [перп. Hildesheim 1971].
- RICHARDSON 1979 = *The Homeric Hymn to Demeter*, Oxford.
- TAYLOR 1772–1824 = T. Taylor, *The Hymns of Orphéus*, London.
- WEST 2008 = M. L. West, *Hesiod: Theogony and Works and Days*, Oxford.
- ГЕОРГИЕВ 1977 = В. Георгиев, *Траките и техният език*, София 1977.
- ЛОМА 1998 = А. Лома, »Scythica Euripidea«, *Зборник МС за класичне студије* 1, 135–175.
- СРЕЈОВИЋ/ЦЕРМАНОВИЋ 1979 = Д. Срејовић, А. Цермановић, *Речник грчке и римске митологије*, Београд.

Miroslava Majher

Faculty of Philosophy, Belgrade

Some Remarks on the Orphic Hymn to Hecate

Abstract

In the Orphic hymn dedicated to the goddess Hecate, among numerous, often compound epithets, which are also ascribed to other deities, notably Artemis, we come across the name Περσεΐα. In this paper, the author takes into consideration possible meanings of this form in connection with another divine name, Persephone. On the basis of the fact that Hecate shares a lot of her epithets with other Greek deities, the author concludes that the goddess' role in Greek polytheism is not that of a unique deity, with distinct characteristics. The goddess may rather be recognized as one of the great female divinities, such as Magna Mater or Rhea, and her primary character cannot always be identified with that of a witch.

Key Words: Orphic hymn, Hecate, epithet, Περσεΐα, etymology.